

**Program Współpracy Gminy Miejskiej Kraków na rok 2019
z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami określonymi
w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003r.
o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie**

Spis treści

WPROWADZENIE	2
ROZDZIAŁ I. POSTANOWIENIA OGÓLNE	2
ROZDZIAŁ II. CELE PROGRAMU	3
ROZDZIAŁ III. PROGRAMY SEKTOROWE	4
ROZDZIAŁ IV. ZASADY WSPÓLPRACY	4
ROZDZIAŁ V. ZAKRES PRZEDMIOTOWY	5
ROZDZIAŁ VI. ZADANIA PUBLICZNE REALIZOWANE WE WSPÓLPRACY Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI	5
ROZDZIAŁ VII. FORMY WSPÓLPRACY FINANSOWEJ	14
ROZDZIAŁ VIII. FORMY WSPÓLPRACY POZAFINANSOWEJ	15
ROZDZIAŁ IX. TRYB POWOŁYWANIA I ZASADY DZIAŁANIA KOMISJI KONKURSOWYCH DO OPINIOWANIA OFERT W OTWARTYCH KONKURSACH OFERT	17
ROZDZIAŁ X. SPOSÓB REALIZACJI PROGRAMU	17
ROZDZIAŁ XI. OCENA REALIZACJI PROGRAMU	17
ROZDZIAŁ XII. SPOSÓB TWORZENIA PROGRAMU I PRZEBIEG KONSULTACJI	20

Załącznik nr 1

TRYB POWOŁYWANIA I ZASADY DZIAŁANIA KOMISJI KONKURSOWYCH DO
OPINIOWANIA OFERT W OTWARTYCH KONKURSACH OFERT

Załącznik nr 2

ZADANIA PUBLICZNE ZAPLANOWANE PRZEZ GMINĘ MIEJSKĄ KRAKÓW DO
REALIZACJI WE WSPÓLPRACY Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI W 2019 ROKU

Załącznik nr 3

ZADANIA PUBLICZNE ZAPLANOWANE PRZEZ DZIELNICE MIASTA KRAKOWA DO
REALIZACJI WE WSPÓLPRACY Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI W 2019 ROKU

Załącznik nr 4

OPINIA KRAKOWSKIEJ RADY DZIAŁALNOŚCI POŻYTKU PUBLICZNEGO DO PROGRAMU

WPROWADZENIE

Gmina Miejska Kraków, dążąc do rozwijania demokratycznego ładu społecznego, za istotny czynnik uznaje budowę społeczeństwa obywatelskiego, którego bazą jest ściśle partnerstwo między administracją publiczną a organizacjami pozarządowymi skupiającymi osoby wrażliwe społecznie. Partnerstwo to ma na celu coraz lepsze wykonywanie zadań Gminy Miejskiej Kraków poprzez możliwie pełne wykorzystanie potencjału organizacji pozarządowych. Zakładanym rezultatem współpracy jest zwiększenie efektywności działań związanych z realizacją zadań publicznych i dalszy wzrost partycypacji społecznej w rozwiązywaniu problemów lokalnych.

Program Współpracy Gminy Miejskiej Kraków na rok 2019 z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami określonymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, zwany dalej Programem jest elementem długofalowej Strategii Rozwoju Krakowa, zwłaszcza w zakresie realizowania celów związanych z rozwijaniem społeczeństwa obywatelskiego i partycypacji społecznej poprzez zaangażowanie organizacji pozarządowych.

W Programie ujęto cele i zadania realizowane w ramach przyjętych przez Gminę Miejską Kraków programów sektorowych oraz założeń Wieloletniego Programu Współpracy Gminy Miejskiej Kraków z organizacjami pozarządowymi na lata 2019-2022.

Program stworzono partycypacyjnie, w procesie konsultacji z organizacjami pozarządowymi.

ROZDZIAŁ I. POSTANOWIENIA OGÓLNE

1. Program Współpracy Gminy Miejskiej Kraków na rok 2019 z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami określonymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie określa:

- 1) cel główny i cele szczegółowe programu;
- 2) zasady współpracy;
- 3) zakres przedmiotowy;
- 4) formy współpracy;
- 5) priorytetowe zadania publiczne;
- 6) okres realizacji programu;
- 7) sposób realizacji programu;
- 8) wysokość środków przeznaczonych na realizację programu;
- 9) sposób oceny realizacji programu;
- 10) informację o sposobie tworzenia programu oraz o przebiegu konsultacji;
- 11) tryb powoływania oraz zasady działania komisji konkursowych do opiniowania ofert w otwartych konkursach ofert.

2. Ilekroć w niniejszej uchwale jest mowa o:

- 1) *Prezydencie* – należy przez to rozumieć Prezydenta Miasta Krakowa;
- 2) *Radzie* – należy przez to rozumieć Radę Miasta Krakowa;
- 3) *Gminie* – należy przez to rozumieć Gminę Miejską Kraków;
- 4) *Urzędzie* – należy przez to rozumieć Urząd Miasta Krakowa;
- 5) *MJO* – należy przez to rozumieć miejską jednostkę organizacyjną;
- 6) *Dzielnicach* – należy przez to rozumieć jednostki pomocnicze Gminy Miejskiej Kraków;
- 7) *ustawie* – należy przez to rozumieć ustawę z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tj. Dz. U. z 2018r. poz. 450 z późn. zm.),

- 8) *organizacjach pozarządowych* – należy przez to rozumieć organizacje pozarządowe oraz podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy;
- 9) *KDO* – należy przez to rozumieć Komisje Dialogu Obywatelskiego, jako gremia inicjatywno-doradcze, powołane przez kierowników komórek organizacyjnych Urzędu/MJO,
- 10) *projekcie* – należy przez to rozumieć przedsięwzięcie realizowane w ramach otrzymanych środków finansowych będących przedmiotem umowy o wsparcie lub o powierzenie zadania publicznego bądź umowy partnerskiej;
- 11) *konkursie ofert* – należy przez to rozumieć otwarty konkurs ofert, o którym mowa w art. 13 ustawy;
- 12) *komórce merytorycznej* – należy przez to rozumieć komórkę organizacyjną Urzędu lub MJO, realizującą zadania własne i zlecone Gminy we współpracy z organizacjami pozarządowymi;
- 13) *komórce koordynującej* – należy przez to rozumieć komórkę organizacyjną Urzędu lub MJO, do której zakresu działania należy koordynacja współpracy Gminy z organizacjami pozarządowymi;
- 14) *rozporządzeniu* – należy przez to rozumieć obowiązujące rozporządzenie, o którym mowa w art. 19 ustawy,

ROZDZIAŁ II. CELE PROGRAMU

1. Celem głównym Programu jest zwiększenie udziału i zaangażowania organizacji pozarządowych w rozwój Krakowa i poprawę jakości życia jego mieszkańek i mieszkańców, w tym:
 - 1) **Włączenie organizacji pozarządowych jako partnera w tworzeniu polityki publicznych Gminy;**

Ten cel główny będzie realizowany przez cele szczegółowe:

 - a) Rozwój systemów wymiany informacji pomiędzy Gminą Miejską Kraków a organizacjami pozarządowymi .
 - b) Zwiększenie udziału organizacji pozarządowych w procesach konsultacji społecznych.
 - c) Wzmocnienie roli organizacji pozarządowych jako partnera Gminy w realizacji zadań zapisanych w strategiach/programach/politykach miejskich.
 - 2) **Włączenie organizacji pozarządowych jako partnera w realizacji zadań publicznych;**

Ten cel główny będzie realizowany przez cele szczegółowe:

 - a) Zwiększenie roli organizacji pozarządowych w realizacji zadań publicznych Miasta Krakowa;
 - 3) **Wypracowanie i wdrożenie rozwiązań tworzących fundament pod stabilną współpracę Gminy i organizacji pozarządowych;**

Ten cel główny będzie realizowany przez cele szczegółowe:

 - a) Zwiększenie możliwości efektywnego korzystania z zasobu komunalnego Gminy;
 - b) Wzmocnienie potencjału sektora pozarządowego;
 - c) Zwiększenie współpracy trójsektorowej na rzecz mieszkańców Krakowa.
2. Celem współpracy Gminy z organizacjami pozarządowymi jest realizacja wizji Krakowa, określonej w obowiązującej Strategii Rozwoju Krakowa, ze szczególnym uwzględnieniem celów związanych z rozwojem społeczeństwa obywatelskiego oraz partycypacji społecznej poprzez zaangażowanie organizacji pozarządowych.

ROZDZIAŁ III. PROGRAMY SEKTOROWE

1. Cele szczegółowe Programu wynikają również z realizowanych przez Gminę we współpracy z organizacjami pozarządowymi programów sektorowych wynikających z realizacji Strategii Rozwoju Krakowa:
 - 1) Powiatowy Program Działania na Rzecz Osób Niepełnosprawnych 2019-2022 - projekt;
 - 2) Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na 2019r. – projekt;
 - 3) Program „Młody Kraków”;
 - 4) Program Aktywności Społecznej i Integracji Osób Starszych na lata 2015-2020;
 - 5) Krakowski Program Wspierania Przedsiębiorczości i Rozwoju Gospodarczego Miasta 2016-2020;
 - 6) Program Rozwoju Sportu w Krakowie na lata 2016-2019;
 - 7) Strategia Rozwoju Turystyki w Krakowie na lata 2014-2020;
 - 8) Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Krakowa na lata 2015-2020;
 - 9) Program Ochrony Środowiska dla Miasta Krakowa na lata 2012-2015 z uwzględnieniem zadań realizowanych w 2011r. oraz z perspektywą na lata 2016-2019,
 - 10) Program Rozwoju Kultury w Krakowie do roku 2030,
 - 11) Program wspierania działalności kulturalnej prowadzonej w księgarniach stacjonarnych funkcjonujących na obszarze Gminy Miejskiej Kraków,
 - 12) Miejski Program Rewitalizacji Krakowa,
 - 13) „Program poprawy bezpieczeństwa dla miasta Krakowa na lata 2018-2020 – Bezpieczny Kraków”,
 - 14) Program „Otwarty Kraków”.

ROZDZIAŁ IV. ZASADY WSPÓŁPRACY

Współpraca Gminy z organizacjami pozarządowymi odbywa się na zasadach:

- 1) subsydiarności – rozumianej jako naturalne prawo społeczności lokalnej do samodecydowania oraz samodzielnej realizacji zadań uznanych przez nią za istotne, regulującej podział ról i obowiązków między sektorem administracji samorządowej a sektorem organizacji pozarządowych, skupiającym aktywnych mieszkańców/-nki Krakowa zdolnych do realizacji zadań publicznych, którego podstawą jest zwiększanie zaangażowania obywateli w realizację przedmiotowych zadań;
- 2) suwerenności stron – rozumianej jako niezbywalne prawo mieszkańców/-nek do niezależności względem władzy publicznej przejawiającej się samodzielnym i nieskrępowanym prawem określania problemów stojących przed społecznością lokalną oraz poszukiwaniem optymalnych dla tej społeczności możliwości ich rozwiązania;
- 3) partnerstwa stron – rozumianego jako fundament współpracy równych i niezależnych podmiotów w zakresie definiowania problemów społeczności lokalnej oraz poszukiwania najlepszych modeli ich rozwiązania;
- 4) efektywności – rozumianej jako dążenie obu sektorów: pozarządowego i administracji samorządowej do maksymalizacji korzyści mieszkańców/-nek z realizowanych wspólnie zadań publicznych;
- 5) uczciwej konkurencji – rozumianej jako stosowanie we współpracy jednakowych i transparentnych zasad obejmujących w równym stopniu wszelkie podmioty współpracy;

- 6) jawności – rozumianej jako nieustanne dążenie do zwiększenia przejrzystości wszelkich działań realizowanych wspólnie przez Gminę i organizacje pozarządowe. Strony współpracy zobowiązane są do informowania się o wszelkich działaniach w jej zakresie oraz udostępniania wiedzy na temat środków i działań na rzecz realizacji zadań publicznych skierowanych do mieszkańców/-nek Krakowa;
- 7) współodpowiedzialności – rozumianej jako wspólne dążenie do polepszania życia mieszkańców/-nek Krakowa poprzez odpowiedzialność względem partnerów za działania podejmowane przez sektor pozarządowy i administrację samorządową. Wszelkie podejmowane wspólnie działania wiążą się tym samym z ponoszeniem przez partnerów współpracy odpowiedzialności względem mieszkańców/-nek.

ROZDZIAŁ V. ZAKRES PRZEDMIOTOWY

1. Współpraca Gminy z organizacjami pozarządowymi dotyczy zadań publicznych określonych w art. 4 ust. 1 ustawy, w szczególności w zakresie zadań własnych samorządu, realizowanych odpowiednio do ustawowego i terytorialnego zakresu działania Gminy.
2. Zakres przedmiotowy współpracy Gminy z organizacjami pozarządowymi obejmuje sfery zadań publicznych określone w art. 4 ustawy, w tym w szczególności zadania w obszarach określonych w załączniku nr 2 do Programu.

ROZDZIAŁ VI. ZADANIA PUBLICZNE REALIZOWANE WE WSPÓŁPRACY Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI

1. Zadania publiczne zaplanowane przez Urząd i MJO do realizacji we współpracy z organizacjami pozarządowymi w 2019 roku wraz z terminami ogłaszania otwartych konkursów ofert, zostały określone w załączniku nr 2 do Programu.
2. Zadania publiczne zaplanowane przez Rady Dzielnic Miasta Krakowa do realizacji we współpracy z organizacjami pozarządowymi w 2019 roku wraz z terminami ogłaszania otwartych konkursów ofert, zostały określone w załączniku nr 3 do Programu.
3. Zadania priorytetowe zaplanowane przez Urząd Miasta Krakowa i MJO do realizacji w roku 2019 oraz w trybie ciągłym we współpracy z organizacjami pozarządowymi, które wynikają z założeń wypracowanych do Wieloletniego Programu Współpracy Gminy Miejskiej Kraków z organizacjami pozarządowymi na lata 2019-2022, określa tabela nr 1 oraz tabela nr 2.

Tabela nr 1. Zadania priorytetowe zaplanowane przez Urząd Miasta Krakowa i miejskie jednostki organizacyjne do realizacji w roku 2019

Działania (wynikające z celów Programu):	Zadanie priorytetowe:	Zrealizowane do:	Produkty zadań:
<p>1. Włączenie organizacji pozarządowych we wspólne tworzenie diagnoz, wymianę informacji pomiędzy sektorem pozarządowym a Gminą na temat potrzeb i problemów społecznych, w rozwiązanie których mogą zaangażować się organizacje pozarządowe.</p>	<p>1.Utworzenie i bieżąca aktualizacja na portalu www.ngo.krakow.pl bazy danych zawierających:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) aktualne badania dot. sytuacji społecznej w Krakowie opracowane przez Urząd Miasta, podmioty badawcze oraz organizacje pozarządowe; b) raporty, w tym cząstkowe z oceny realizowanych programów i strategii w Krakowie. 	do końca 2019r.	Baza danych dostępna na portalu www zawierająca aktualne badania i raporty.
<p>2.Aktywny udział sektora pozarządowego w konsultacjach społecznych.</p>	<p>1. Wdrożenie nowych zasad prowadzenie konsultacji społecznych z organizacjami pozarządowymi, w szczególności realizacja konsultacji od założeń tworzonych dokumentów, z wykorzystaniem zróżnicowanych form konsultacji dostosowanych do potrzeb różnych grup partnerów społecznych i mieszkańców oraz z włączeniem ciał dialogu obywatelskiego na jak najwcześniejszym etapie konsultacji</p>	do końca 2019r.	<p>1.Uchwała Rady Miasta Krakowa o zasadach prowadzenia konsultacji społecznych.</p> <p>2.Raporty z konsultacji społecznych prowadzonych od założeń tworzonych dokumentów.</p>
	<p>2. Prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych o roli, zasadach prowadzenia</p>	do końca 2019r.	<p>1.Standard informacji o konsultacjach społecznych prowadzonych przez</p>

	konsultacji społecznych skierowanych do urzędników i partnerów społecznych		jednostki organizacyjne Gminy Miejskiej Kraków. 2.Atrakcyjne materiały informacyjne nt. konsultacji społecznych (np. infografika). 3.Program szkoleń (co najmniej raz do roku) dla urzędników i przedstawicieli partnerów społecznych.
3.Włączenie organizacji pozarządowych do realizacji zadań publicznych.	1. Upowszechnienie trybu „negocjacji przedkonkursowych ” w ramach, którego opracowane zostaną zasady realizacji zadań publicznych, w tym określony zostanie konkretny budżet na realizację zadania publicznego.	do końca 2019r.	Katalog nowych zadań publicznych oraz zasady realizacji zadań objętych trybem „negocjacji przedkonkursowych”.
	2.Analiza i usprawnienie systemu informatycznego NAWIKUS w zakresie składania, realizacji i rozliczania zadań publicznych.	działanie ciągle od 2019r.	Raport z oceny funkcjonalności systemu NAWIKUS.
4.Zwiększenie ilości projektów partnerskich realizowanych przez Miasto Kraków z organizacjami pozarządowymi.	1. Opracowanie katalogu zadań publicznych, w których preferowane będą oferty wspólne organizacji pozarządowych.	do końca 2019r.	Katalog zadań oraz kryteria konkursowe zawierające zasady promujące realizację zadań publicznych w formie ofert wspólnych.
	2. Promocja idei tworzenia projektów partnerskich we współpracy z Gminą, oraz publikacja bieżących informacji o konkursach na wybór partnerów społecznych do realizacji projektów, w tym projektów z wykorzystaniem środków europejskich.	do końca 2019r.	1.Infografiki dotyczące tworzenia projektów partnerskich z Gminą. 2.Kampania informacyjna.

5. Aktualizacja polityki lokalowej Miasta Krakowa.	1.Działania informacyjne dotyczące polityki lokalowej Gminy wobec organizacji pozarządowych.	do końca 2019r.	Materiały informacyjne dotyczące polityki lokalowej Gminy wobec organizacji pozarządowych.
6. Działania wzmacniające potencjał sektora pozarządowego.	1.Stworzenie przewodnika dla nowopowstających inicjatyw społecznych oraz dla działających już organizacji dotyczącego współpracy finansowej i niefinansowej z Gminą.	do końca 2019r.	Pakiet informacyjny dla podmiotów zainteresowanych współpracą z Miastem Kraków.
	2. Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych adresowanych do mieszkańców w zakresie korzystania z narzędzi współpracy z Gminą np. inicjatywy lokalnej, mikrograntów.	do końca 2019r.	Konkurs na zadanie zlecone obejmujące program działań informacyjnych i edukacyjnych.
	3. Wypracowanie rekomendacji w zakresie wspierania przez Gminę Miejską Kraków organizacji w zakresie ich ekonomizacji.	do końca 2019r.	Rekomendacje w zakresie wspierania przez Gminę Miejską Kraków w zakresie ekonomizacji organizacji pozarządowych.
7.Podnoszenie jakości współpracy lokalnej.	1.Działania wspierające integrację sektora pozarządowego, w tym budowanie sektorowych i ponadsektorowych reprezentacji.	działanie ciągłe od 2019r.	Konkurs na zadanie zlecone.
	2. Regularne działania edukacyjne dla kadry organizacji pozarządowych i pracowników jednostek organizacyjnych Gminy w zakresie współpracy formalnej i merytorycznej przy realizacji zadań publicznych, w tym działania wspólne służące budowaniu kultury współpracy (szkolenia wspólne, wizyty studyjne itp.).	działanie ciągłe od 2019r.	Zapisy sprawozdań z realizacji Rocznych Programów Współpracy.

	3. Przeprowadzenie raz na rok ewaluacji wewnętrznej współpracy pomiędzy jednostkami organizacyjnymi Gminy a organizacjami pozarządowymi, w tym działań koordynacyjnych i wspierających współpracę Urzędu Miasta Krakowa z organizacjami pozarządowymi.	działanie ciągłe od 2019r.	1.Podsumowanie wyników ankiety on-line. 2.Raporty ze spotkań branżowych (ewaluacyjnych).
8. Budowa współpracy trójsektorowej.	1. Wspieranie współpracy międzysektorowej w Krakowie szczególnie pomiędzy sektorem biznesu, w tym środowiskiem start-up, a NGO.	do końca 2019r.	Plan spotkań.

Tabela nr 2: Zadania priorytetowe zaplanowane przez Urząd Miasta Krakowa i miejskie jednostki organizacyjne do realizacji w trybie ciągłym			
Działania (wynikające z celów Programu):	Zadanie priorytetowe:	Zrealizowane do:	Produkty zadań:
1. Włączenie organizacji pozarządowych we wspólne tworzenie diagnoz, wymianę informacji pomiędzy sektorem pozarządowym a Gminą na temat potrzeb i problemów społecznych, w rozwiązywanie których mogą zaangażować się organizacje pozarządowe	1.Utworzenie i bieżąca aktualizacja na portalu www.ngo.krakow.pl bazy danych zawierających: a) aktualne badania dot. sytuacji społecznej w Krakowie opracowane przez Urząd Miasta, podmioty badawcze oraz organizacje pozarządowe; b) raporty, w tym cząstkowe z oceny realizowanych programów i strategii w Krakowie.	działanie ciągłe	Aktualna baza danych dostępna na portalu www zawierająca aktualne badania i raporty.
	2.Włączanie organizacji pozarządowych w tworzenie diagnoz lokalnych, w tym w formule zespołów roboczych .	działanie ciągłe	Diagnozy lokalne tworzone z udziałem środowiska organizacji pozarządowych.
	3.Poprawa przepływu informacji pomiędzy właściwymi jednostkami organizacyjnymi Gminy a organizacjami pozarządowymi poprzez m.in. : a. modernizację portalu www.ngo.krakow.pl jako podstawowego narzędzia wymiany informacji pomiędzy Gminą a organizacjami pozarządowymi, b. stworzenie aktualnej bazy organizacji pozarządowych i rozwijanie jej funkcjonalności, c. stworzenie branżowych newsletterów, d. opracowanie materiałów informacyjnych dotyczących współpracy finansowej	działanie ciągłe	1.Raport z oceny funkcjonalności portalu www.ngo.krakow.pl zrealizowanego z udziałem przedstawicieli NGO. 2.Portal www.ngo.krakow.pl wraz z nowymi funkcjonalnościami. 3.Zaktualizowana baza NGO 4.Pakiet materiałów informacyjnych.

	i pozafinansowej, w tym zlecenie zadania w trybie konkursu ofert.		
2. Aktywny udział sektora pozarządowego w konsultacjach społecznych	1. Stworzenie zintegrowanego harmonogramu konsultacji społecznych prowadzonych przez Gminę oraz umieszczenie informacji o wszystkich prowadzonych w Gminie Kraków konsultacjach społecznych na jednym portalu.	działanie ciągłe	Harmonogram konsultacji na dany rok wraz z aktualizacjami dostępny on line na portalu dot. konsultacji społecznych w Krakowie.
	2. Prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych o roli, zasadach prowadzenia konsultacji społecznych skierowanych do urzędników i partnerów społecznych.	działanie ciągłe	Program szkoleń (co najmniej raz do roku) dla urzędników i przedstawicieli partnerów społecznych.
3. Wzmacnianie ciał dialogu obywatelskiego.	1. Informowanie o zasadach powstawania KDO oraz inicjowanie nowych zespołów roboczych, w tym interdyscyplinarnych.	działanie ciągłe	1. Materiały informacyjne dot. zasad powoływania KDO i funkcjonowania ciał dialogu. 2. Kampania informacyjno-edukacyjna dot KDO i funkcjonowania ciał dialogu.
	2. Rozwój współpracy RDPP z KDO oraz ciała dialogu ze środowiskiem NGO oraz komisjami Rady Miasta.	działanie ciągłe	1. Rekomendacje w zakresie form współpracy pomiędzy ciałami dialogu oraz Radą Miasta. 2. Plan pracy ciał dialogu obywatelskiego uwzględniający Rekomendacje w zakresie budowania współpracy pomiędzy ciałami dialogu oraz Radą Miasta.
4. Włączenie organizacji pozarządowych w realizację strategii i programów.	1. Opracowanie przez właściwe jednostki organizacyjne Gminy rocznego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi jako realizatorami	działanie ciągłe	Zapisy do rocznego programu współpracy z NGO powiązane ze strategiami/programami/politykami lokalnymi.

	właściwych programów i strategii.		
5. Włączenie organizacji pozarządowych do realizacji zadań publicznych.	<p>1. Stworzenie katalogu zadań publicznych z udziałem organizacji pozarządowych, obejmującego:</p> <p>a. nowe zadania, które w związku z przyjętymi strategiami/programami/politykami przekazane będą w formie finansowej do realizacji organizacjom pozarządowym,</p> <p>b. zadania planowane do zlecenia w trybie wieloletnim , w tym do tej pory realizowane w trybie rocznym,</p> <p>c. zadania zlecane na podstawie projektu budżetu przedstawionego Radzie miasta (tzw. prowizorium budżetowe) , w tym do tej pory ogłaszane w późniejszym terminie,</p> <p>d. zadania zlecane w trybie zapewniającym większą efektywność i elastyczność realizacji np. regranting, art.19 a, do tej pory realizowane w oparciu o otwarty konkurs ofert,</p> <p>e. zadania zlecane, gdzie preferowana będzie realizacja zadania w oparciu o partnerstwo międzysektorowe (w tym ze środowiskiem akademickim i biznesem).</p>	działanie ciągłe	Katalog zadań publicznych.

	2.Prowadzenie działań informacyjnych oraz publikacje harmonogramu konkursów na zadania zlecone organizacjom pozarządowym.	działanie ciągle	1.Harmonogram konkursów na zadania zlecone. 2.Materiały informacyjne o planowanych konkursach na zadania zlecone organizacjom pozarządowym.
	3.Prowadzenie konsultacji założeń do wybranych otwartych konkursów ofert.	działanie ciągle	Informacja w sprawozdaniach z realizacji rocznego programu współpracy dot. konsultacji założeń otwartych konkursów ocen.
	4.Organizacja przez jednostki organizacyjne Gminy min. raz do roku spotkań informacyjno-konsultacyjnych z udziałem NGO w ramach, których wyznaczone będą priorytetowe zadania do programu współpracy.	działanie ciągle	Raport ze spotkań upubliczniony na stronach www.ngo.krakow.pl .
6. Działania wzmacniające potencjał sektora pozarządowego	1. Prowadzenie systematycznego badania potrzeb organizacji w zakresie działań edukacyjnych.	działanie ciągle	Roczne raporty z badania potrzeb.
	2. Promocja funduszu wkładów własnych i zabezpieczenie adekwatnych środków finansowych zgodnie z zapotrzebowaniem.	działanie ciągle	Zlecenie oceny realizacji konkursu na wkłady własne edycja 2018r.
7.Podnoszenie jakości współpracy lokalnej.	1.Promocja działań NGO przez Gminę.	działanie ciągle	Kampanie społeczne promujące krakowskie organizacje pozarządowe.

ROZDZIAŁ VII. FORMY WSPÓŁPRACY FINANSOWEJ

1. Finansowe formy współpracy Gminy z organizacjami pozarządowymi polegają na zleceniu realizacji zadań publicznych, o którym mowa w art. 5 ust. 2 pkt 1 ustawy, jako zadań zleconych w rozumieniu art. 127 ust. 1 pkt 1 lit. e, art. 151 ust. 1 oraz art. 221 ustawy z dnia 27 sierpnia 2007r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2017 poz. 2077 z późn. zm.).
2. Realizacja zadania publicznego odbywać się może w trybie otwartego konkursu ofert, w trybie pozakonkursowym określonym w art. 19 a ustawy oraz w trybie regrantingu określonym w art. 16 oraz art. 16 a ustawy, chyba że przepisy odrębne przewidują inny tryb zlecenia.
3. Powierzenie realizacji zadań publicznych może także nastąpić w innym trybie, jeżeli dane zadanie można zrealizować efektywniej w inny sposób określony w odrębnych przepisach, w szczególności poprzez zakup usług od organizacji pozarządowej, prowadzącej działalność gospodarczą lub odpłatną działalność pożytku publicznego, na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 29 stycznia 2004r. Prawo Zamówień Publicznych (Dz. U. z 2017 r., poz. 1579 z późn. zm.) przy porównywalności metod kalkulacji kosztów oraz porównywalności opodatkowania.
4. Przy zakupie usług, o których mowa w ust. 3, należy rozważyć zastosowanie klauzul społecznych.
5. Prezydent może ogłosić otwarty konkurs ofert na wsparcie zadań publicznych skierowanych do mieszkańców Krakowa oraz organizacji pozarządowych działających na terenie Miasta, realizowanych w ramach programów finansowanych ze środków pochodzących spoza budżetu Miasta.
6. Wsparcie zadań publicznych realizowanych przez organizacje pozarządowe, o których mowa w ust. 5, wraz z przekazaniem na ten cel dotacji, może być udzielone wyłącznie w przypadku realizacji zadań, o których mowa w programach sektorowych ujętych w niniejszym Programie.
7. Regulamin przeprowadzania przez Gminę otwartych konkursów ofert na realizację przez organizacje pozarządowe w 2019 roku zadań publicznych określa odrębne zarządzenie Prezydenta.
8. Komórka koordynująca w porozumieniu z komórkami merytorycznymi opracuje jednolity wzór umowy na realizację zadań publicznych, obowiązujący dla wszystkich komórek realizujących i komórki koordynującej.
9. W uzasadnionych przypadkach, w zależności od potrzeb i możliwości finansowych Gminy, harmonogram ogłaszania konkursów uwzględnionych w załączniku nr 2 do Programu może ulec zmianie.
10. W uzasadnionych przypadkach, w zależności od potrzeb i możliwości finansowych Gminy mogą być zlecane zadania publiczne na realizację w 2019 roku zadań publicznych, których nie uwzględniono w załączniku nr 2 oraz w załączniku nr 3 do Programu.
11. Realizacja zadania publicznego może mieć formy:
 - 1) powierzenia wykonywania zadań publicznych wraz z udzieleniem dotacji na finansowanie ich realizacji;
 - 2) wspierania wykonywania zadań publicznych wraz z udzieleniem dotacji na dofinansowanie ich realizacji.
12. Wybór zlecenia realizacji zadań publicznych w trybie, o którym mowa w art. 11 ust. 2 ustawy lub w innym trybie określonym w odrębnych przepisach, następuje w sposób zapewniający wysoką jakość wykonania danego zadania.
13. Powierzenie lub wspieranie przez Gminę realizacji zadań publicznych organizacjom pozarządowym może mieć charakter wieloletniej współpracy na czas określony, nie dłuższy

- niż 5 lat. Umowy są zawierane, zgodnie z obowiązującymi przepisami upoważniającymi Prezydenta do zawierania wieloletnich umów w ramach wydatków bieżących.
14. Organizacja pozarządowa może z własnej inicjatywy – w trybie art. 12 ustawy – wystąpić z wnioskiem o realizację zadania publicznego, również takiego, które realizowane jest dotychczas przez Gminę.
 15. Zlecenie realizacji zadania publicznego w trybie pozakonkursowym na podstawie art. 19a ustawy może nastąpić po spełnieniu przez organizację pozarządową łącznie następujących warunków:
 - 1) organizacja pozarządowa może wystąpić z wnioskiem w formie oferty, zgodnej ze wzorem określonym w rozporządzeniu, w trybie art. 19a ustawy do właściwej ze względu na realizowane zadanie publiczne komórki organizacyjnej Urzędu lub MJO;
 - 2) wysokość wnioskowanej kwoty nie może przekraczać 10 000 zł, a okres realizacji zadania nie może być dłuższy niż 90 dni;
 16. Realizacja zadań publicznych wskazanych do realizacji przez Dzielnicę Miasta Krakowa odbywa się przy współpracy z odpowiednimi komórkami merytorycznymi.
 17. Dzielnicę Miasta Krakowa w terminie do 31 maja 2019r. podejmują uchwały w sprawie wstępnego rozdysponowania środków na 2020 rok, wydzielonych do ich dyspozycji.
 18. W uchwałach, o których mowa w punkcie 15, Dzielnicę Miasta Krakowa mogą przeznaczyć środki finansowe na realizację zadań publicznych, określonych w art. 4 ustawy, wskazując te zadania poprzez określenie:
 - 1) nazwy zadania;
 - 2) trybu, w jakim ma być zlecona realizacja zadania;
 - 3) terminu realizacji zadania;
 - 4) wysokości środków finansowych przeznaczonych na realizację zadania.
 19. Po podjęciu przez Rady Dzielnic Miasta Krakowa uchwał w sprawie ustalenia ostatecznego wykazu zadań, Dzielnicę przesyłają przyjęte wykazy do komórek realizujących w terminie do 31 lipca 2019r.
 20. W celu zwiększenia przejrzystości oraz efektywności wydatków publicznych Gmina prowadzi i udostępnia w Biuletynie Informacji Publicznej wykaz dotyczący organizacji pozarządowych, które otrzymały pomoc finansową z jednostki samorządu terytorialnego wraz ze składem ich zarządu, zawierający umowy zawarte w wyniku otwartych konkursów ofert oraz na podstawie art.19a ustawy.
 21. Wykaz, o którym mowa w punkcie 20 jest dostępny w Biuletynie Informacji Publicznej, pod adresem: www.bip.krakow.pl, w dziale „Polityka społeczna”, w zakładce „Współpraca z organizacjami pozarządowymi”.

ROZDZIAŁ VIII. FORMY WSPÓŁPRACY POZAFINANSOWEJ

Pozafinansowe formy współpracy Gminy z organizacjami pozarządowymi to w szczególności:

- 1) informowanie o planowanych kierunkach działalności i realizowanych zadaniach;
- 2) prowadzenie konsultacji aktów prawa miejscowego dotyczących działalności statutowej organizacji pozarządowych oraz rocznych i wieloletnich programów współpracy Gminy z organizacjami pozarządowymi;
- 3) tworzenie wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym, złożonych z przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz przedstawicieli samorządu;

- 4) nawiązywanie partnerstw z organizacjami pozarządowymi celem realizacji zadań na rzecz mieszkańców/-nek Krakowa oraz wspólnej realizacji projektów w ramach programów operacyjnych, zgodnie z zasadami określonymi w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz w zarządzeniu Prezydenta Miasta Krakowa w sprawie przyjęcia „Procedury zawierania partnerstw projektowych pomiędzy Gminą Miejską Kraków a organizacjami pozarządowymi”;
- 5) działanie Krakowskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego jako organu konsultacyjnego, opiniodawczego, doradczego i inicjatywnego, którego tryb funkcjonowania i zasady powoływania określa uchwała Rady;
- 6) działanie KDO, których regulamin powoływania oraz zasady funkcjonowania określa zarządzenie Prezydenta;
- 7) udzielanie organizacjom pozarządowym wsparcia organizacyjnego, merytorycznego i szkoleniowo-doradczego przez Biuro Miejski Ośrodek Wspierania Inicjatyw Społecznych (MOWIS);
- 8) prowadzenie miejskiego portalu internetowego dla organizacji pozarządowych www.ngo.krakow.pl oraz portali i serwisów internetowych: www.sprawyspoleczne.krakow.pl, www.zis.krakow.pl, www.sport.krakow.pl, www.krakow.pl/sport, www.krakow.pl/bezbarier, www.kkr.krakow.pl, www.dlaseniora.krakow.pl, jako mediów tematycznie związanych z realizacją zadań Gminy we współpracy z organizacjami pozarządowymi w obszarze kultury fizycznej, działalności na rzecz osób niepełnosprawnych, działalności na rzecz rodziny i seniorów;
- 9) wdrażanie w Urzędzie oraz MJO i upowszechnianie wśród organizacji pozarządowych Systemu Informatycznego NAWIKUS wraz z jego integralnym modułem - Elektronicznym Generatorem Wniosków Aplikacyjnych do konkursów ofert ogłaszanych w Gminie;
- 10) prowadzenie elektronicznej bazy danych dotyczących szkół i placówek publicznych i niepublicznych prowadzonych na terenie Gminy przez organizacje pozarządowe w portalu internetowym www.portaledukacyjny.krakow.pl;
- 11) udzielanie pomocy w nawiązywaniu współpracy regionalnej, ponadregionalnej i międzynarodowej pomiędzy organizacjami pozarządowymi;
- 12) obejmowanie patronatem honorowym Prezydenta Miasta Krakowa i patronatem Przewodniczącego Rady Miasta Krakowa przedsięwzięć realizowanych przez organizacje pozarządowe;
- 13) udzielanie rekomendacji organizacjom pozarządowym współpracującym z Gminą;
- 14) promowanie dobrego wizerunku organizacji pozarządowych;
- 15) nadawanie tytułów: np. „Filantrop Krakowa” i „Przyjaciel Sportu”;

- 16) udostępnianie organizacjom pozarządowym po preferencyjnych stawkach lokali z zasobów Gminy w trybie bezprzetargowym, a także w trybie aukcji, jeśli organizacja jest jedynym oferentem, w celu odbywania spotkań i realizacji projektów służących mieszkańcom i mieszkańcom, zgodnie z obowiązującymi przepisami;
- 17) działanie Dzielnicowych Centrów Organizacji Pozarządowych, których zasady powoływania określa zarządzenie Prezydenta;
- 18) organizacja spotkań ewaluacyjnych realizatorów zadań publicznych zleczanych przez Gminę, szczególnie z udziałem Komisji Dialogu Obywatelskiego.

ROZDZIAŁ IX. TRYB POWOŁYWANIA I ZASADY DZIAŁANIA KOMISJI KONKURSOWYCH DO OPINIOWANIA OFERT W OTWARTYCH KONKURSACH OFERT

1. Komisje konkursowe powoływane są w celu opiniowania ofert złożonych w ramach otwartych konkursów na realizację zadań publicznych określonych w niniejszym Programie.
2. Tryb powoływania i zasady działania komisji konkursowych do opiniowania ofert w otwartych konkursach ofert określa załącznik nr 1 do Programu.

ROZDZIAŁ X. SPOSÓB REALIZACJI PROGRAMU

1. Program koordynuje komórka merytoryczna w Urzędzie, do której zakresu działania należy koordynacja współpracy Gminy z organizacjami pozarządowymi.
2. Program jest realizowany przy udziale Zastępcy Prezydenta Miasta Krakowa ds. Polityki Społecznej, Kultury i Promocji Miasta oraz we współpracy z merytorycznymi komórkami organizacyjnymi Urzędu, MJO, Radą i Dzielnicami Miasta Krakowa.

ROZDZIAŁ XI. OCENA REALIZACJI PROGRAMU

1. Prezydent przedstawia Radzie sprawozdanie z realizacji Programu, przygotowane przez komórkę koordynującą, w terminie do dnia 31 maja następnego roku.
2. Prezydent dokonuje kontroli i oceny realizacji zadania wspieranego lub powierzanego organizacji pozarządowej na zasadach określonych w ustawie.
3. Program będzie poddany ewaluacji m.in. na podstawie ryzyk określonych w tabeli nr 3, wskaźników efektywności Programu przedstawionych w tabeli nr 4 oraz na podstawie obowiązujących w Urzędzie Miasta Krakowa procedur i wskaźników monitorowania jakości usług publicznych w odniesieniu do dziedziny zarządzania „Społeczeństwo obywatelskie”, ujętych w tabeli nr 5.

Tabela nr 3: Rejestr ryzyk			
Lp.	Nazwa ryzyka	Ocena ryzyka¹	Zapobieganie
1.	Niewykonanie zaplanowanego w Programie zadania w związku z brakiem środków finansowych w Gminie	5	monitorowanie
2.	Niepodpisanie umowy z organizacją pozarządową z powodu rezygnacji organizacji z przyznanej dotacji	4	monitorowanie
3.	Rozwiązanie umowy z organizacją pozarządową w wyniku nienależytego lub niewykonania przedmiotu umowy	3	tolerowanie
4.	Cele nieosiągnięte – niskie uczestnictwo	3	przeciwdziałanie

Tabela nr 4: Wskaźniki efektywności Programu (w odniesieniu do procesu horyzontalnego GR 5 – „Udzielanie dotacji podmiotom zewnętrznym”)		
Mierniki procesu	Wskaźnik procesu	Wartość oczekiwana wskaźnika
M11_111 zaplanowana kwota dotacji	W7_111 = M10_111/M11_111 wskaźnik efektywności wykorzystania środków finansowych (2:1)	nie mniej niż 0,95
M10_111 kwota dotacji rozliczonych		
M15_111 liczba umów z dotacją wykorzystaną zgodnie z przeznaczeniem oraz nie pobraną nienależnie.	W9_111 = M15_111 /MIW wskaźnik jakości wykorzystania dotacji (2:1)	nie mniej niż 0,90
MIW liczba zawartych umów dotacyjnych ogółem		
M20_111 liczba zaplanowanych kontroli	W12_111 = M19_111/M20_111 wskaźnik efektywności kontroli (2:1)	nie mniej niż 0,90
M19_111 liczba wykonanych kontroli w miejscu realizacji		
M18_111 liczba wniosków spełniających wymogi formalne	W11_111 = M18_111/M17_111 wskaźnik profesjonalizmu przygotowania wniosków (2:1)	nie mniej niż 0,90
M17_111 liczba złożonych wniosków		

¹ Ryzyka oceniamy jako:

RYZYKO KRYTYCZNE (ocena 7) - wymaga możliwie szybkiej reakcji kierownictwa, ponieważ stan obecny może grozić poważnymi negatywnymi konsekwencjami – Podjęcie działań nie powinno być odkładane

RYZYKO POWAŻNE (ocena 5 lub 6) - wymaga reakcji kierownictwa, sposób przeciwdziałania ryzyku zależy od możliwości kadrowych, finansowych itp. Działania należy zaplanować, ale ich terminy mogą być odleglejsze niż w przypadku powyżej

RYZYKO UMIARKOWANE (ocena 3 lub 4) - przeciwdziałanie wskazane, szczególnie tam, gdzie można uzyskać poprawę bezpieczeństwa bez istotnych nakładów. Jeśli 'właściciel ryzyka' jest gotów je zaakceptować to po przyjęciu do wiadomości jego istnienia działanie może być odłożone

RYZYKO NISKIE (ocena 1 lub 2) – nie wymaga działań ze strony kierownictwa, ponieważ stan obecny jest zadowalający i zapewnia dostateczny poziom kontroli

Tabela nr 5: Wskaźniki efektywności Programu (w odniesieniu do dziedziny zarządzania: „Społeczeństwo obywatelskie”)²			
Symbol wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Symbol miernika	Sposób obliczania
W1_D	Dynamika aktywności konsultacyjnej organizacji pozarządowych	M1_D	liczba organizacji pozarządowych biorących udział w konsultacjach
		12	liczba organizacji pozarządowych biorących udział w konsultacjach w roku 2012 (rok bazowy) wg stanu na 31 grudnia
W2_D	Udział organizacji pozarządowych w konsultacjach	M2_D	liczba organizacji pozarządowych na terenie GMK zarejestrowanych w KRS i bazie Biura MOWIS i SP
W3_D	Wysokość wkładu własnego NGO's w zadaniach publicznych wspieranych przez GMK - finansowe środki własne	M3_D	wysokości wkładu własnego NGO's przy realizacji zadań publicznych wspieranych przez GMK, pokrytego z finansowych środków własnych, środków z innych źródeł
		M4_D	całkowite koszty realizacji przez NGO's zadań publicznych wspieranych przez GMK
W4_D	Wysokość wkładu własnego NGO's w zadaniach publicznych wspieranych przez GMK - wkład osobowy	M5_D	wysokości wkładu własnego NGO's przy realizacji zadań publicznych wspieranych przez GMK, pokrytego z wkładu osobowego
W16_D	Dynamika konsultacji z organizacjami pozarządowymi	M19_D	liczba konsultacji z organizacjami pozarządowymi
		14	liczba konsultacji z organizacjami pozarządowymi w roku 2012 (rok bazowy) wg stanu na 31 grudnia
W17_D	Dynamika liczby zadań publicznych realizowanych przy udziale organizacji pozarządowych - wspieranie przez GMK	M20_D	liczba umów na zadania publiczne, przy realizacji których GMK wspiera organizacje pozarządowe wg stanu na 31 XII każdego roku
		M20_D	liczba umów na zadania publiczne, przy realizacji których GMK wspiera organizacje pozarządowe wg stanu z roku poprzedniego
W18_D	Dynamika liczby zadań publicznych realizowanych przy udziale organizacji	M21_D	liczba umów na zadania publiczne, które GMK powierza do realizacji organizacjom pozarządowym wg stanu na 31 XII każdego roku

² Zgodnie z zarządzeniem nr 2919/2013 Prezydenta Miasta Krakowa z dnia 09.10.2013 r. w sprawie powołania zespołu Koordynatorów dziedzin zarządzania, w GMK i MJO obowiązuje monitoring oparty o dziedziny zarządzania – jednolite pod względem merytorycznym obszary działań Gminy Miejskiej Kraków, obejmujące zbliżone przedmiotowo zakres usług publicznych: (1) przestrzeń i architektura, (2) transport i komunikacja, (3) gospodarka komunalna, (4) ochrona środowiska, (5) oświata i wychowanie, (6) bezpieczeństwo publiczne, (7) mieszkalnictwo, (8) kultura i ochrona dziedzictwa narodowego, (9) sport i rekreacja, (10) zdrowie, (11) pomoc społeczna, (12) przedsiębiorczość, (13) społeczeństwo obywatelskie, (14) turystyka i promocja, (15) nauka i technologie informatyczne. Ponadto w GMK i MJO obowiązuje aplikacja informatyczna do monitorowania zadań budżetowych i usług publicznych, wprowadzona na podstawie zarządzenia nr 2504/2014 Prezydenta Miasta Krakowa z dnia 09.09.2014 r. w sprawie wdrożenia w Urzędzie Miasta Krakowa aplikacji informatycznej „STRADOM”.

	pozarządowych - powierzenie do realizacji	M21_D	liczba umów na zadania publiczne, które GMK powierza do realizacji organizacjom pozarządowym wg stanu z roku poprzedniego
W19_D	Odsetek wydatków GMK na realizację zadań publicznych przy udziale NGOs	M22_D	wysokość środków finansowych przeznaczanych przez GMK na realizację zadań publicznych przez organizacje pozarządowe
		M23_D	wysokość wydatków bieżących budżetu GMK

ROZDZIAŁ XII. SPOSÓB TWORZENIA PROGRAMU I PRZEBIEG KONSULTACJI

1. Program powstał m.in. w oparciu o przeprowadzane konsultacje z organizacjami pozarządowymi od etapu tworzenia założeń do projektu Programu oraz na podstawie sprawozdania z realizacji rocznego programu współpracy Gminy z organizacjami za rok 2016.
2. *Krakowska Rada Działalności Pożytku Publicznego zaopiniowała projekt Programu. Uchwała w tej sprawie stanowi załącznik nr 4 do Programu.*
3. Konsultacje projektu Programu prowadzi komórka koordynująca na podstawie uchwały nr XII/135/11 Rady Miasta Krakowa z dnia 13 kwietnia 2011r. w sprawie określenia szczegółowego sposobu konsultowania z Krakowską Radą Działalności Pożytku Publicznego lub organizacjami pozarządowymi i podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie projektów aktów prawa miejscowego w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji.
4. Konsultacje projektu Programu na rok 2020 odbywać się będą dwuetapowo:
 - 1) I połowa 2019r. – spotkania branżowe i konsultacje z podmiotami dialogu obywatelskiego (Krakowska Rada Działalności Pożytku Publicznego, Komisje Dialogu Obywatelskiego),
 - 2) II połowa 2019r. – konsultacje z organizacjami pozarządowymi, współpraca z Centrum Obywatelskim.
5. Komórka koordynująca przyjmuje od komórek realizujących wnioski i propozycje zmian zapisów Programu na rok następny.
6. Program uchwalany jest do dnia 30 listopada roku poprzedzającego okres jego obowiązywania.
